

 <p>O – вісь обертання; l^1 - плече сили F^1; l^2 - плече сили F^2.</p>	<p>4. Момент сили – фізична величина, яка дорівнює добутку сили, що діє на тіло, на плече сили. Позначають символом M:</p> $M = Fl;$ <p>Одиницею моменту сили в СІ ньютон на метр (Н м).</p> <p>5. Правило моментів: Тіло перебуває в рівновазі, якщо сума моментів сил, які на нього діють, дорівнює нулю.</p> $M^1 + M^2 + \dots + M^n = 0$
--	--

Література:

1. Прояненкова Л. А. Методическая подготовка будущего учителя к организации личносно ориентированного учебно-воспитательного процесса по физике: дис. докт. пед. наук: 13.00.02 / Прояненкова Лидия Алексеевна – Московский педагогический государственный университет, 2010. – 296 с.
2. Шаповалов А. А. Конструктивно-проектировочная деятельность в структуре профессиональной подготовки учителя физики: дис. докт. пед. наук: 13.00.02 / Шаповалов Анатолий Андреевич – Барнаульский государственный педагогический университет, 2000. – 400 с.
3. Шарко В. Д. Теоретичні засади методичної підготовки вчителя фізики в умовах неперервної освіти: дис. докт. пед. наук: 13.00.02 / Шарко Валентина Дмитрівна – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2006. – 539 с.

УДК [378.016:78]:373.3/5.091.33 – 027.22

Л.М. Онофрійчук, Л.В. Сушкевич, м. Вінниця, Україна
 L. Onofrichuk, L. Sushkevich, Vinnytsia, Ukraine
 e-mail: ludono@rambler.ru

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
 ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Анотація. У статті розглянуто доцільність використання компетентнісного підходу навчання в музично-педагогічній освіті, в якому увага акцентується не на сумі засвоєної інформації, а на здатності людини діяти в різних проблемних ситуаціях. Це сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу.

Визначено, що володіння професійними компетенціями навчання (когнітивно-перцептивними, творчими, ціннісно-орієнтаційними, виконавськими) допомагає майбутнім вчителям музичного мистецтва розкрити свій внутрішній потенціал, виявити і розкрити художні здібності учнів. Найбільш об'єктивно оцінити сформованість професійної компетентності студентів для майбутньої педагогічної діяльності можна за результатами педагогічної практики.

Обґрунтовується необхідність та важливість використання ефективних прийомів і методів у процесі педагогічної практики в середніх навчальних закладах для розвитку емоційної чутливості учнів і загального творчого розвитку. В процесі музичних занять учні успішно оволодівають творчими вміннями й навичками, знаходять нетрадиційні шляхи вирішення практичних завдань, по-новому інтерпретують музичні образи.

Підкреслюється, що видатні фізіологи, психологи, педагоги, приділяючи увагу музичній освіті, надають особливого значення музично-ритмічному вихованню, яке пов'язане із м'язовою діяльністю, моторикою і загалом впливає на розумовий розвиток людини. Практика свідчить, що підготовка музично-ритмічних фрагментів до пісні включає наступні завдання:

структурний аналіз музичного супроводу: мелодії, її складових частин; метро-ритмічний аналіз; фонічний аналіз: інтонаційний розвиток, звукове та тембральне забарвлення.

Ключові слова: компетенції, підготовка майбутніх вчителів, педагогічна практика, ефективні форми і методи роботи.

Competence approach in training future teachers of music to teaching practice in secondary schools

Annotation. In the article it was considered the expediency of using competency approach to education in musical and pedagogical education. This approach focuses on the ability of people to act in various problem situations, not the amount of assimilated information. It promotes intellectual and cultural development of the personality, formation its ability to respond quickly to requests time.

It was determined that the possession of professional competence of education (cognitive and perceptive, creative, value-oriented, performing) helps future teachers to unleash their inner potential, to discover and reveal pupil's artistic abilities. The formation of professional student's competence for future pedagogical activities most objectively can be evaluated with the results of teaching practice.

During music lessons, pupils successfully acquire creative skills, find innovative ways of solutions to practical problems, interpret musical images in a new way. It is grounded the necessity and importance of using effective methods and techniques in the teaching practice in secondary schools to develop students' emotional sensitivity and overall creative development.

It is emphasized that eminent physiologists, psychologists, educators focusing on musical and rhythmic upbringing, indicate the particular importance of muscle activity, motor skills in general mental development. Practice shows that training musical and rhythmic fragments of the song includes the following tasks: a structural analysis of the musical accompaniment: melody, its constituent parts; metro-rhythmic analysis; phonic analysis: intonation development, sound and color of timbre.

Key words: competence, future teachers training, teachers practice, effective forms and methods of work.

Постановка проблеми. Сучасна вища школа модернізується шляхом прогресивних нововведень, покликаних забезпечити всебічну підготовку висококваліфікованого і конкурентоспроможного спеціаліста на рівні сучасних вимог. Головною метою цих нововведень є підвищення якості української вищої освіти, наближення її рівня до європейських вимог і стандартів.

Оптимальна адаптація майбутнього фахівця до умов професійної діяльності зумовлює необхідність обґрунтування нової парадигми педагогічної освіти, яка безпосередньо пов'язана з професійною компетенцією.

До проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі навчання у вищому навчальному закладі звертаються багато вчених. Різні аспекти цієї проблеми стали предметом наукових досліджень І. Бондаренко, О. Вознюк, Л. Голованчук, А. Журавльова, Л. Карпової, С. Козак, Г. Мельниченко, Л. Петровської, О. Пометун, С. Сисоєвої, Н. Тализіної, Л. Шевчук.

Про компетентність як якість справжнього фахівця писали В. Сластьонін (практична компетентність), Т. Стефановська (вміння мобілізувати отримані знання і досвід), С. Молчанов (обсяг компетенцій, коло повноважень).

У психолого-педагогічній літературі поняття «компетентність» набуло широкого поширення в кінці ХХ століття як спеціальний напрям – компетентнісний підхід в освіті, в якому увага акцентувалася не на сумі засвоєної інформації, а здатності людини діяти в різних проблемних ситуаціях.

На думку більшості дослідників, компетентнісний підхід скеровує освіту на формування цілого набору компетентностей (знань, умінь, навичок, ставлень тощо), сприяє інтелектуальному й

культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу.

Педагогічна практика в середніх навчальних закладах проводиться в умовах реалій сучасної школи з урахуванням закономірностей і принципів цілісного процесу професійної підготовки майбутніх учителів на основі здобутих знань, сформованих умінь та навичок. Вона сприяє виявленню педагогічних здібностей та індивідуальних творчих можливостей кожного студента.

Метою статті є виявлення значення компетентнісного підходу у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до педагогічної практики в середніх навчальних закладах. Здійснення зазначеної мети потребує вирішення наступних завдань: визначення основних професійних компетенцій у музичній педагогіці; розгляд особливостей музично-ритмічного виховання школярів.

В сучасних умовах наявність знань і вмінь ще не гарантує успіху в сучасному інформаційному світі. Для людини є важливою не тільки енциклопедична грамотність, але й здібність використовувати загальні знання і вміння в конкретних ситуаціях для вирішення проблем, які виникають у практичній діяльності. За таких умов знання є своєрідною базою професійної компетентності, засобом її досягнення.

Компетенція (в пер. з лат. *competentia*) означає коло питань, в яких людина добре розуміється, володіє знаннями й досвідом, що дозволяє їй ефективно діяти в тій чи іншій галузі. За результатами наукових досліджень були сформульовані загальні вимоги до професійної компетентності майбутнього науково-педагогічного працівника, що включають високу професійну компетентність (глибокі знання і широка ерудиція в науково-предметній галузі, нестандартне творче мислення, володіння інноваційною стратегією і

тактикою); педагогічну компетентність (знання основ педагогіки та психології, психофізіологічних аспектів інтелектуальної діяльності, володіння сучасними технологіями навчання та виховання); соціально-економічну компетентність (знання глобальних, соціально-економічних і технологічних процесів розвитку цивілізації і функціонування сучасного суспільства); комунікативну компетентність (розвинута літературна мова, володіння іноземними мовами, прийомами і методами міжособистісного спілкування); високу професійну і загальну культуру (науковий світогляд, стійка система духовних, культурних, моральних цінностей) [1, с. 41-42].

А. Усова визначає компетентність як якість людини, що володіє глибокими знаннями в якій-небудь галузі, і думка цієї людини є вагомою і авторитетною [4, с. 4-8].

Поняття «ключові компетенції», на думку дослідниці, лежить в основі більшості сучасних моделей, які представлені зарубіжними вченими, і трактується як загальна здатність людини мобілізувати набуті знання і вміння в процесі професійної діяльності. А. Усова підкреслює, що ключові компетенції універсальні і тому не можуть бути вузькоспеціалізованими. Важливим компонентом компетенцій є досвід – інтеграція засвоєних людиною окремих дій, способів і прийомів рішення [4, с. 4-8].

Таким чином, компетентність фахівця передбачає володіння глибокими знаннями в якійсь галузі професійної діяльності та вміннями застосувати їх у практичній діяльності. Поняття «компетентність», «компетенція», «компетентний» широко використовуються для характеристики високопрофесійної діяльності педагога.

Оволодіння різноманітними знаннями, постійне самоудосконалення, збагачення духовного світу через виховання своїх духовних потреб найбільш доцільно реалізується через систему школи, в тому числі і вищої.

Найбільш ефективними формами педагогічного впливу для студентів вважаються такі: належна організація навчального процесу; високоякісний виклад навчального матеріалу; активна участь у науковій роботі; концертно-творча діяльність, яка дає змогу відчувати радість духовно-емоційного піднесення в момент відтворення цілісного музичного образу, формує потреби бачити і втілювати прекрасне як у мистецтві, так і в дійсності, надає стимул для всебічного самоудосконалення особистості.

Найбільш об'єктивно оцінити сформованість професійної компетентності студентів для майбутньої педагогічної діяльності можна за результатами педагогічної практики.

Завдяки тому, що робота практиканта передбачає спілкування з учнями, студент має неосяжні можливості як для самовдосконалення, так і для впливу на розвиток особистості кожної дитини, формування її творчої індивідуальності.

Професійна компетентність учителя музичного мистецтва має свою специфіку, визначається метою і змістом музично-освітньої діяльності в школі і являє собою якість реалізації на практиці результату сформованості у студентів фахових музичних компетенцій. Вони ґрунтуються на таких видах музичної діяльності як музичне сприймання, хоровий спів, теоретичне засвоєння музичних понять і термінів, елементарне музикування, виконання музично-ритмічних рухів, інсценування пісень, ритмічна й пластична імпровізація (О. Ростовський, Л. Хлебникова).

Чотирьом базовим видам музичної діяльності відповідають чотири види фахових музичних компетенцій: когнітивно-перцептивні (накопичення музично-теоретичних, технологічних, методичних знань); ціннісно-орієнтаційні (формування ціннісних орієнтацій, смаків, ідеалів, мотивів); творчі (проектувальні, інтерпретаційні, імпровізаційні вміння, творча самостійність); виконавські (сукупність музично-естетичного досвіду і виконавських умінь: вокально-мовленневих, інструментальних, ритмічно-рухових) [5, с. 54].

Чим більше розвинута особистість, тим у більш глибокі стосунки з дійсністю вона вступає. Музиці, як «мистецтву людської душі», в усі часи відводилося особливе місце в освіті і вихованні. На думку П. Юркевича, ідеальна сила музичних вражень полягає не тільки в насолоді, яку дарують нам гармонійні фігури тонів, а й у збагаченні нашого духу новим і вищим досвідом.

Естетичні почуття регулюють думки, образи і дії, спрямовуючи їх на гармонійне поєднання. Синтез виконавського і продуктивно-творчого компонентів дають можливість виявити і розкрити художні здібності учнів, по-новому інтерпретувати музичні образи. Ритм у музиці та пластиці має спільну основу – рух. Музичні враження набувають більшої сили, коли учні сприймають музику не тільки на слух, а й роблять рухи під неї.

Пластичний рух допомагає цілеспрямовано та більш емоційно сприймати музичний твір. На думку психолога В. Кліменко, живий рух – це думка, яка реалізована дією. Позитивну роль рухів під музику також підкреслювали у своїх працях В. Белобородова, Н. Ветлугіна, Н. Гродзенська, Е. Конорова, С. Руднева, М. Румер, та ін.

Видатні фізіологи І. Сеченов, К. Павлов неодноразово вказували на особливе значення м'язової діяльності, моторики загалом у розумовому розвитку людини. «Усі зовнішні прояви діяльності мозку справді можуть бути зведені до м'язових рухів» (І. Сеченов). К. Павлов вважає кінестетичні відчуття основним («базальним») компонентом слова і співу.

Засновник системи ритмічного виховання, швейцарський педагог і композитор Е. Жак-Далькроз, розглядає ритм як основу багатьох життєвих явищ,

надаючи йому універсального значення у музично-естетичному вихованні дітей.

Музичні образи виникають як результат одночасного поєднання різноманітних засобів музичної виразності. Виразна мелодична лінія, ладове забарвлення, гармонія, нюанси – все це важливе для виявлення емоційного змісту музики. Але основне, вирішальне, що може бути виражене за допомогою руху, – це розвиток і зміна музичних образів, структура твору, темпові, динамічні, регістрові, метроритмічні зміни. Тому музично-ритмічні рухи – засіб розвитку емоційної чутливості до музики і формування чуття ритму [2, с. 36].

Розвиток пластичних рухів учнів відбувається на фоні певної образної інформації музичної казки, опери чи театралізованого дійства. Головним завданням, яке постає перед учасниками, є усвідомлення художньої значимості рухів, їх побудови залежно від загальної творчої мети.

Уміння взаємодіяти з партнерами під час співу, виконувати ритмічні рухи залежно від дій партнерів є прикладом сценічної координації. Цей процес відбувається у невербальній формі (жести, пози, миттєвий погляд, поворот голови, зіткнення рук), що надає можливості сприймати пластичне відтворення дій як яскраве доповнення образу, емоцій. При виконанні завдань перед учнями ставляться такі вимоги: уміння орієнтуватись у колективі, будувати свій рух у взаємозв'язку із загальним груповим завданням; свідомо виконувати вправи – відпрацювання навичок свідомого ставлення до свого руху.

У роботі можна використовувати такі вправи: музичні ігри, основані на організованому русі, колективні і парні танцювальні елементи; вправи на зміну м'язового напруження жесту руки для виконання певного завдання (прошу, показую, зву); творчі завдання – створити малюнок руху для характеристики персонажу.

Здатність відчувати темпо-ритми сценічної дії і правильно на них реагувати залежить від ступеня розвитку ритмічності у школярів. Взаємодія або протидія учнів у темпо-ритмах сценічного життя є запорукою правильного спілкування і створення сценічного ансамблю.

В сюжетному танці виконавець повинен «мислити» за допомогою своїх рухів у просторі сцени. Пластичні композиції, танцювальні і ритмічні рухи базуються на цілеспрямованому чуттєво-емоційному сприйманні музичних творів, синтезі видів виконавської майстерності. Розуміння змістовних функцій танцювальних елементів ґрунтується на засвоєнні засобів художньої виразності музичного мистецтва: темпу, ритму і динаміки.

Підготовка танцювальних фрагментів до пісні включає наступні завдання: структурний аналіз музичного супроводу (мелодії, її складових частин); метро-ритмічний аналіз; фонічний аналіз:

інтонаційний розвиток, звукове та тембральне забарвлення.

Колективна творчість надає учням можливість усвідомити необхідність злагодженої взаємодії персонажів, їх спільних дій, послідовність подій, відображених словом і музикою. Взаємодія пісні, танцю, музичного супроводу стимулюють ефективність драматичного дійства. Твори з чіткими музичними характеристиками персонажів викликають уявлення про характер і дії різних образів, що підсилює нові асоціації і враження. Вдосконаленню творчих умінь, розвитку фантазії і акторської майстерності учнів сприяє також постановка хореографічних мініатюр.

Танцювальність – комплексне поняття, яке складається з таких елементів, як логіка руху (гармонійне поєднання танцювального руху і способу його виконання); музична виразність (уміння показати характер і динаміку музики); акторська виразність (здібність інтерпретувати художній образ). Танцювальні можливості реалізуються в процесі виконавської практики. Якщо учень має спеціальні здібності, але не володіє танцювальними якостями, то це пояснюється недостатньою виконавською практикою. Якщо учень зневажливо ставиться до виконання рухів – слід звернути увагу на якість роботи над навчально-тренувальними вправами, які включають різні творчі завдання, рухові вправи і пластичну імітацію.

Робота над хореографічними мініатюрами має проводитись за такими етапами: 1) вправи з ритмопластики з музичним супроводом; 2) аналіз характеру танцю (ліричний, жартівливий, хороводний) відповідно до музичної характеристики дійової особи; 3) пошук «свого» танцю кожним учасником з використанням вже відомих рухів.

Під час занять учням можна пропонувати для прослуховування фрагменти з класичних творів Е. Гріга, Л. ван Бетховена, С. Рахманінова, С. Прокоф'єва з продумуванням теми, образу і своєрідної партитури дій для кожного уявного персонажу; виконання музичних етюдів з елементами музичної пантоміми на основі заданого сюжету; музично-ритмічних вправ, побудованих на елементах сценічного руху. Створення танцювальних мініатюр з використанням класичної музики розширює художній кругозір, розвиває допитливість до видів мистецтва, передбачає активну роботу фантазії, мислення та імпровізаційних умінь.

Виконання танцювальних фрагментів вистави. При підготовці фрагментів вистави кожний виконавець отримує індивідуальне творче завдання, свій образ, який передбачає певні взаємовідносини з іншими персонажами. Пропонується використання етюдів: на введення непередбачених обставин, на зміну характеру відношень між персонажами, за допомогою яких виховується відчуття органічного зв'язку слова, музики і танцю, де ансамбль виконавців – це дійова особа. Робота над танцювальними

фрагментами повинна відбуватись за планом, який включає наступне: структурний аналіз музичного супроводу (мелодія, характеристика її складових частин, розвитку); метро-ритмічний аналіз виразних засобів і елементів музики, за допомогою яких втілювався художній образ; фонічний аналіз – інтонаційний розвиток, звукове і тембральне забарвлення.

На першому етапі діяльності – *свідомої підготовчої роботи*, відбувається зародження замислу майбутньої композиції, пробудження фантазії, інтуїції, логіки мислення, натхнення. На другому етапі – *здійснення композиційного замислу*, складається композиційний план, відбувається підбір музичного матеріалу, пластичних рухів, драматургічна побудова з експозицією, зав'язкою, кульмінацією, фіналом. Третій – етап *перевірки композиційних рішень*, відзначається відбором найбільш вдалих творчих розробок і пропозицій, створенням танцювальних композицій і перевіркою їх якості в умовах сценічної діяльності. Характеризується активізацією пізнавальної діяльності учнів до театральних образів, художньої літератури, сценічного

костюму, відеозаписів з концертами різних виконавців. Поєднання різних видів творчої діяльності: пластики, хореографії, музики і театральних засобів виразності сприяє органічному відтворенню художнього задуму та успішному веденню діалогу з глядачами.

Висновки. Таким чином, компетентнісний підхід у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до педагогічної практики складають фахові музичні компетенції, які є сукупністю базових музичних знань, творчих виконавських умінь і навичок, оцінної діяльності та практичного концертного досвіду. Розгляд особливостей музично-ритмічного виховання школярів дозволив встановити їхнє значення у цілеспрямованому чуттєво-емоційному сприйманні музичних творів, засвоєнні засобів художньої виразності.

Розуміння змістовних функцій музично-ритмічного руху зумовлює успішну самореалізацію майбутнього вчителя в музично-освітній діяльності, у здійсненні музично-педагогічного впливу і стане в подальшому поштовхом для удосконалення інших предметних компетенцій.

Література:

1. Алексеева Л. П. Интеграционные процессы в образовании и профессионализм преподавателей высшей школы / Л. П. Алексеева, Н. С. Шаплыгина // Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования. – М.: НИИВО, 2003. – Вып. 10. – 52 с.
2. Ветлугіна Н. А. Музичний розвиток дитини / Н. А. Ветлугіна. — К.: Освіта, 1978. — 253 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С», 2004. – 112 с.
4. Усова А.В. Проблемы теории и практики обучения в современной школе / А.В. Усова. – Челябинск: ЧПТУ, 2000. – 221 с.
5. Дорошенко Т. Компетентнісний підхід у системі підготовки майбутнього учителя початкової школи до майбутньої самореалізації /Т. Дорошенко //Молодь і ринок № 4 (63), 2010. – С. 51-54.

УДК 378.147.091.313

Б.В. Павлюк, м. Вінниця, Україна / B. Pawluk, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: bo84@meta.ua

ПРОЕКТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. В статті розглянуто: процес фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи; важливі напрями фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Проаналізовано поняття компетенції, компетентності та компетентнісного підходу в процесі фахової підготовки майбутнього учителя початкової школи. Розглянуто та проаналізовано взаємозв'язок понять компетенції, компетентності та компетентнісного підходу в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Розглянуто та проаналізовано поняття та складові професійної компетентності майбутнього вчителя.

Визначено, поняття проектної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, та процес формування проектної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в процесі фахової підготовки.

Зроблено висновок, що проектна компетентність майбутнього вчителя початкової школи визначається рівнем готовності до проектної діяльності, індивідуальною здатністю майбутнього педагога до проектування і мотивованого прагнення до самоосвіти, розвитку мислення, поведінки, спілкування, діяльності.

Крім того в статті розглянуті умови формування проектної компетентності пов'язані з самоактуалізацією суб'єктного досвіду майбутніх учителів початкової школи, які повинні відповідати сучасним вимогам суспільства, нормативним документам Міністерства освіти та науки України, освітньо-професійним програмам, освітньо-кваліфікаційним характеристикам підготовки фахівця.